

Etik och moral utifrån Helsingforsdeklarationen

Ewa Grodzinsky, leg. Biomedicinsk analytiker, Doc.
Linköpings Universitet, Verksamhetschef FoU-enheten för
närsjukvård, Landstinget i Östergötland.

Senior ordförande i IBL

Definitioner

- * **Etik:** grek. *ethiko's, ethos* 'som rör karaktären', studiet av moraliska fenomen och föreställningar.
- * Den teoretiska reflexionen över mänskliga värderingar och deras grund.
- * Etiken baseras på fakta och normer eller värderingar.

- * **Moral:** fr. *morale*, lat. *moralis* 'som rör sederna', uppfattning om rätt och orätt.
- * En individs eller grupp moral visar sig i vad de gör eller underlåter att göra
- * Moralens principer baseras på att värderingar återförs till en eller flera fundamentala principer ex "handla efter den princip som du skulle vilja se upphöjd i lag" (Kant)

Människosynen

- * ”Människan är inget annat än en biologisk varelse”
- * ”Människan är enbart styrd av den sociala miljön”
- * ”Människan är i grunden egoistisk”
- * ”Människan är egentligen ett flockdjur”
- * ”Människan är fri och skapande”

Historik

- * **1947 Nurnbergkoden.** En forskningsetisk regelsamling framkommen utifrån de naziexperiment som utfördes på fångar i koncentrationslägren.
- * **1946-52 Vipeholmsstudien.** Studie om sambandet mellan tandkaries och kolhydrater. Utvecklingsstörda på Vipeholmsanstalt utanför Lund.
- * **1932-72 Tusgeeskandalen.** Studie om spontanförloppet av syfilis. Afroamerikaner undanhölls antibiotika.
- * **1964 Helsingforsdeklarationen.** Reviderad senast 2010. Övergripande policydokument för biomedicinsk human forskning

HELSINGFORSDEKLARATIONEN

- * Kvalitetsaspekter
- * Risk – och vinst bedömning
- * Information och samtycke
- * Patientens rätt till integritet
- * Patientens intressen måste gå för samhällets och forskningens

Väsentliga nya inslag vid de senaste revideringarna 2000/2008

- * Utvidgning av biomedicinsk forskning till “ identifierbart humant material eller data
- * Lyfter upp särskilt utsatta grupper, men också risken för exploatering av vissa grupper
- * Krav på insyn i forskningsprocessen
- * Forskning ska kunna bedrivas också på grupper som är oförmögna att ge sitt samtycke
- * Både negativa och positiva resultat skall publiceras eller göras allmänt tillgängliga
- * Användandet av placebo endast där ingen behandling finns och där inte att få behandling ger risk för skada
- * Möjlighet för personer som ingått i studie att få tillgång till behandling efter studien
- * Klinisk studie ska registreras i en allmän tillgänglig databas innan studien inleds

Etiska principer- människovärde

”Alla människor är födda fria och lika värde och rättigheter”
(FN-deklarationen)

* Autonomiprincipen

* Icke skada principen

* Godhetsprincipen

* Rättvis principen

Autonomiprincipen

- * Självbestämmande för individen
- * Generellt ska personer betraktas som autonoma och kompetenta –
 - * Vikarierat samtycke, presumerat samtycke
- * Skyddas genom informerat samtycke
 - * Informationen ska vara lätt förståelig för lekmän

Godhetsprincipen

- * Göra gott - kan riktas mot
 - * forskningspersonen
 - * patienten
 - * utanförstående

Icke skada principen

- * Göra gott – principens pendang
- * Ibland svårt att göra gott utan att skada –
- * Viktigare att inte skada också beroende på vilken typ av skada det handlar om
- * En viss skada/risk blir en avvägning till att göra gott

Rättvise-principen

- * Social nivå – individ nivå
- * Social nivå – utsatta grupper om det är deras villkor som är i fokus inte annars
 - * Tuske, Vipeholm, barn
- * Individ nivå – urvalet ska inte medföra fördelar/risker för vissa
 - * Fördelar dem man gillar; risker de man ogillar

Behövs det yrkesetik?

- * Allmänmänsklig etik/yrkesetik
 - * allmänmänsklig etik får en tillämpning och kan underlätta det moraliska handlandet
 - * yrkesetisk kod en varudeklaration
 - * yrkesetisk kod ett stöd
- * Vilka övergripande och yrkesetiska ideal finns för den yrkesgrupp du tillhör!
- * <http://www.codex.vr.se>

